

תוכן עניינים

1	שער א': כללי
1	פרק א': מבוא
7	פרק ב': תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 - מומחים
7	פרק ג': תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 - השינויים בתקנות החדשות למול התקנות הישנות
13	פרק ד': תקנות סדר הדין האזרחי החדשות למול התקנות הישנות - השוואה פרטנית
15	1. מומחים מטעם בעלי הדין - תקנה 87 לתקנות החדשות
15	2. מומחה מטעם בית-המשפט - תקנה 88 לתקנות החדשות
17	3. היעדר ניגוד עניינים - תקנה 89 לתקנות החדשות
18	4. סמכותו של מומחה מטעם בית-המשפט - תקנה 90 לתקנות החדשות
18	5. חוות-דעת מומחה מטעם בית-המשפט - תקנה 91 לתקנות החדשות
19	6. שכרו והוצאותיו של מומחה מטעם בית-המשפט - תקנה 92 לתקנות החדשות
20	7. אי-קיום הוראות - תקנה 93 לתקנות החדשות
21	פרק ה': תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 - מומחים - שאלות ותשובות
23	1. האם חוות-דעת רפואית הינה תנאי מוקדם להעלאת תיזה ברפואה?
23	2. האם משהוגשה חוות-דעת רפואית נפתח פתח לעיון בראיות נוספות בתחום זה?
23	3. רצה נתבע להעמיד את התובע לבדיקה - כיצד ינהג?
23	4. האם רשאי תובע להתנגד לבדיקה מטעם הנתבע?
23	5. האם עומדת לתובע זכות להגיש חוות-דעת נגדית לאחר שנתבע הגיש חוות-דעת מטעמו?
25	6. האם יאפשר בית-המשפט לתובע להגיש חוות-דעת נגדית חרף העובדה שקדם המשפט הסתיים?
25	7. האם בית-המשפט יאפשר העמדת תובע לבדיקה שלישית?
26	8. מה ייחשב כ"הצדק סביר"?
26	9. האם בית-המשפט רשאי לפטור בעל דין מהגשת חוות-דעת בעניין של רפואה?
26	10. מהו המועד האחרון שתובע או נתבע יבקשו לפטור מהגשת חוות-דעת כאמור?

11. מהם השיקולים שישקול בית-המשפט בבקשת בעל דין לפטור מהגשת חוות-דעת?	26
12. הוכחת עניין שבמומחיות בעניין שאיננו רפואה, כיצד?	26
13. האם רשאי הצד שכנגד להגיש חוות-דעת נגדית?	27
14. פרט פסיקות בית-המשפט בהן נדונה התקנה הישנה שיש לאמץ בשינויים המחוייבים מהתקנות החדשות בנדון?	27
15. כיצד יש לערוך חוות-דעת המוגשת לבית-המשפט?	30
16. מהן הוראות סעיפים 24 ו- 25 לפקודת הראיות החלות על צורתה של חוות-דעת על-פי תקנה 87(ח) לתקנות החדשות?	30
17. מה משמעות הצהרת המומחה על-פי סעיף 25 לפקודת הראיות? האם מדובר בפן טכני או מהותי?	31
18. מהם ההבדלים בין תקנה 87 לתקנות החדשות לבין סעיפים 24 ו- 25 לפקודת הראיות?	31
19. האם חובה על המומחה מטעם בעל דין להתייבב לחקירה?	32
20. האם ניתן להגיש חוות-דעת נוספת מעבר לזו שהוגשה על-פי התקנות?	33
21. מה המשמעות של ויתור על חקירת המומחה?	33
22. האם בית-המשפט רשאי לכוף מינוי מומחה בניגוד להסכמת בעל הדין?	34
23. מהם השיקולים של בית-המשפט במינוי מומחה?	35
24. מה ההבדל בין מצב שהמומחה מונה בהסכמה למקרה שבית-המשפט אכף את מינוי המומחה על הצדדים?	35
25. האם ניתן להציג בפני מומחה של בית-המשפט, טרם שנתן את חוות-דעתו, את פרוטוקול עדותו של תובע וסרטי מעקב - היקש מן המקובל בתאונות דרכים?	35
26. מי הגורם הקובע בשאלת קיומה או היעדרה של אסכולה?	35
27. האם בסמכותו של בית-המשפט לקבוע קשר סיבתי בניגוד לקביעתו של מומחה רפואי שמונה מטעמו?	35
28. מה הדין כאשר ממכלול חומר הראיות המונח לפני בית-המשפט עולה מסקנה השונה מחוות-דעתו של המומחה הרפואי?	36
29. האם חייב בית-המשפט לקבל את חוות-הדעת של המומחה שמינה?	36
30. מה השינוי שהביאו התקנות החדשות לעומת התקנות הישנות בסוגיית ניגוד העניינים?	36
31. באילו נסיבות תיפסל חוות-דעת של מומחה?	36
32. האם המומחה מטעם בית-המשפט רשאי לדרוש העמדת נושא חוות-הדעת לבדיקה?	45
33. מהו המועד שעל המומחה מטעם בית-המשפט להגיש את חוות-דעתו?	46

34.	מה יצרף המומחה לחוות-דעתו?	46
35.	האם מומחה בית-המשפט זכאי לדרוש העמדת נושא חוות-הדעת לבדיקות נוספות?	46
36.	האם מומחה בית-המשפט זכאי לבקש המצאת מסמכים מבעל הדין או רשומות רפואיות וכיוצא באלה?	46
37.	מהו מסלול הגשת שאלות הבהרה למומחה מטעם בית-המשפט? ...	46
38.	פרט את המועדים בהם על בעל דין לפעול ככל שירצה לחקור את המומחה מטעם בית-המשפט.	47
39.	הסדרת שכר טרחת המומחה מטעם בית-המשפט, כיצד?	47
40.	מה דינו של בעל דין שלא נענה להוראות תקנה 92 לתקנות החדשות (העוסקות בשכרו של מומחה בית-המשפט)?	47
41.	פרט את הסנקציות הנקובות בתקנה 93 לתקנות החדשות?	47
42.	כיצד תיבחן שאלת סבירות התנגדות התובע לבדיקה?	48
51.	פרק ו': דוגמאות מההלכה הפסוקה	51
1.	פסיקת בית-המשפט לעניין סעיפים 24 ו-25 לפקודת הראיות.	51
2.	לא מדובר בתביעה כנגד מומחה מטעם בית-משפט - התביעה נמחקה.	53
3.	נדחתה בקשה לפסול מומחה בית-משפט - בחשש בעלמא שהועלה על-ידי התובעת אין בו כשלעצמו כדי לפסול את אמינותו.	54
4.	הקשר שבין המומחה מזה והנתבעת מזה הינו קשר רופף ועקיף - הבקשה לפסלות נדחתה.	55
5.	מומחה המשמש יועץ מקצועי קבוע של עורך-דינו של אחד מהצדדים למשפט, פסול מלשמש מומחה מטעם בית-המשפט - הערעור התקבל.	56
6.	נדחתה בקשה לפסלות מומחה - לא נמצאה, בשלב זה, עילה להתערב במסקנת הערכאות הקודמות.	57
7.	פסילתם של מומחה וחוות-דעתו אינם עניין שיגרתני.	57
8.	נדחתה בקשת הפסלות - למומחה אין קשר מיוחד, לא לחיוב ולא לשלילה, עם משרד ב"כ המבקשת, או עם המשיבה, או עם כל חברת ביטוח אחרת.	58
9.	נדחתה בקשת פסלות מומחה - זו תיפסל רק מטעמים מיוחדים.	59
10.	המבקש לא הצביע על עילה כלשהיא לפסילתו של המומחה או לפסילת חוות-הדעת.	60
11.	אין בכל הנימוקים שהעלה התובע כדי להצדיק את פסילת המומחה.	61
12.	ביקורת על מסקנותיו הרפואיות של המומחה שהן למעשה טענות לעניין נכונותה ומשקלה של חוות-הדעת, אינן נימוק לפסילת מומחה או פסילת חוות-הדעת.	63

13. אין מקום לפסילת חוות-דעתו של המומחה מטעם בית-המשפט, וכן	64
אין מקום לקבלת חוות-דעת של מומחה נוסף.....	64
14. במקרה הנדון התקיימה נסיבה חריגה ומיוחדת שהביאה לפסילת	65
המומחה.....	65
15. במקרה הנדון לא נסתרה החזקה בדבר התנהלותו המקצועית של	67
המומחה.....	67
16. סמכותו של בית-משפט למנות מומחה רפואי נוסף לרופא קודם שמינה	68
כאשר לשופט נותרו ספקות ולדעתו הוא נזקק לחוות-דעת נוספת.....	68
17. פער בין קביעת נכות על-ידי רופא שמינה בית-משפט לבין קביעת	69
המוסד לביטוח לאומי אינו מצדיק מינוי מומחה רפואי נוסף בתביעה בגין	69
תאונת דרכים.....	69
18. אי-תקינות שאינה יורדת לשורש העניין ואינה פוגעת בעבודתו של	69
המומחה ובאובייקטיביות של חוות-הדעת אינה צריכה להביא לביטול	69
המינוי.....	69
19. היה על המומחה להמתין עם חוות-דעתו עד לחלוף התקופות הנזכרות	69
בתקנה 8 לתקנות, כדי לאפשר לצדדים, כולל הנתבעים, להמציא לו	69
מסמכים - הערעור התקבל.....	69
20. אימוץ חוות-דעת של מומחה רפואי חיצוני על-ידי מומחה רפואי	70
שמונה על-ידי בית-משפט.....	70
21. הבקשה לפסילת המומחה נדחתה - המידע אליו נחשף המומחה,	71
בפשטות, אינו בעל אופי של מידע משפטי חסוי ואינו כזה שחשיפתו	71
למומחה יכולה לגרום לתובעת לעיוות דין.....	71
22. בקשת פסילת המומחה נדחתה - ביקורתו של התובע על מסקנותיו	74
הרפואיות של המומחה שהן טענות לעניין נכונותה ומשקלה, אינן נימוק	74
לפסילת מומחה או חוות-הדעת.....	74
23. מאחר ולא נטען כי המומחה מצוי בקשרי עבודה קבועים עם מי	75
מהנתבעות, לא נמצא כל טעם ענייני לפסילת המומחה - הבקשה לפסילת	75
המומחה נדחתה.....	75
24. בגין חוסרים בחוות-הדעת היא תשמש אך חלק ממארג הראיות.....	75
25. מערכת היחסים שיש בין המומחה לבין מקום העבודה היא ללא כל	76
קשר ישיר לתובע - הבקשה נדחתה.....	76
26. החלפת מומחה - על-מנת שמראית פני הצדק תראה.....	77
27. ראוי לאפשר למומחה לסיים את מלאכתו ולהגיש חוות-דעת - הערעור	78
התקבל.....	78
28. משניתנה חוות-הדעת, ובהיעדר כל פגם בהתנהלות המומחה, אין	78
מקום להיעתר לבקשה.....	78
29. חשש כי זכויות התובע תפגענה עקב מינוי זה - הבקשה התקבלה... ..	79
30. אין סיבה לחשוד במומחה כי בחר להעדיף עמדת צד על פני רעהו או	81
שהטעמים לחוות-הדעת הם פסולים - הבקשה נדחתה.....	81

31.	בחינה של היקף העבודות אשר ביצעה המשיבה ואת עלותן, אלה הם תחומים מובהקים בהם נדרשת חוות-דעת של מומחה לדבר	82
32.	צדדים שהסכימו ביניהם למנות מומחה שייתן מענה לשאלה פלונית מחוייבים להחלטתו מכוח ההסכם שנכרת ביניהם	84
33.	דחיית כל טענות הנתבעת באשר לחוות-הדעת של מומחה בית-משפט	86
34.	אין לקבל את הטענות של צד שלישי לפסול את המומחה מטעם בית-המשפט	87
35.	יישום תקנות סדר הדין האזרחי החדשות (תשע"ט) בפסיקת בתי-המשפט	88
35.1.	חוות-דעת משלימה	88
35.2.	בקשה לתיקון כתב התביעה על-ידי צירוף חוות-דעת נגדית	89
35.3.	בקשת התובע לפטור אותו מתשלום חלקו בשכר טרחתם של המומחים הרפואיים בתחום האורתופדיה, הפסיכיאטריה והנירולוגיה, אשר עתידים להתמנות מטעם בית-המשפט לשם בחינת מצבו הרפואי, וכפועל יוצא להשית את שכר הטרחה במלואו על כתפי הנתבעות	89
35.4.	בקשת התובע, באמצעות הוריו, לפטור אותו מהגשת חוות-דעת רפואית בתחום הפסיכיאטריה ובתחום האורולוגיה, ולהורות על מינוי מומחה מטעם בית-המשפט לבדיקת מצבו של התובע בתחומים אלו	90
35.5.	התובעת לא פעלה בהתאם להחלטת בית-המשפט, ולא הגישה חוות-דעת רפואית במועד שנקבע לכך ואף לא הגישה בקשה להארכת מועד ואו כל בקשה אחרת מתאימה-אי לכך הורה בית-המשפט על מחיקת התביעה	90
35.6.	תקנה 87(ג) לתקנות החדשות לא באה לשנות מעיקרא המשטר הדיוני הקודם שנהג, אלא ביקשה אך לחדד ו"לעשות סדר" 91	91
35.7.	בקשה להוצאת חוות-דעת שצורפה לתצהיר 91	91
35.8.	בקשת הנתבעת 2 לסילוקה של התביעה כנגדה על-הסף מן הטעם של היעדר צירוף חוות-דעת רפואית לכתב התביעה לצורך הוכחת "עניין שברפואה" 92	92
35.9.	בקשה לפטור מהגשת חוות-דעת רפואית בתחום הנפשי 92	92
35.10.	תובע הנסמך על חוות-דעת רפואית בכתב התביעה, מציג חזית דיון בעניינים של רפואה על-פיה מתנהל ההליך. כל שינוי לאחר מכן, אמור לקבל את אישורו של בית-המשפט ואישור כזה יתקבל רק במקום שהדבר מוצדק ונדרש. לתובע אין את הזכות להגיש חוות-דעת חלופיות כרצונו, גם אם הגיע למסקנה שחוות-דעת אחרת תשרת טוב יותר את עניינו 93	93

35.11 בהתאם לתקנה 87(ט) לתקנות החדשות רשאי בעל דין להגיש חוות-דעת נוספת, בכפוף לקבלת אישור בית-המשפט. במקרה הנדון לא היה איפוא מקום להגשת חוות-הדעת המשלימה הנוספת מטעם התובעים, בטרם התבקש וניתן אישור בית-המשפט להגשתה 93

35.12 בהתאם לתקנה 87(ב) לתקנות החדשות "בית-המשפט רשאי, אם מצא הצדקה לכך, לפטור בעל דין מצירוף חוות-דעת בעניין שברפואה לכתב הטענות או לדחות את מועד הגשתה...". ניתן לסבור שבתקנות החדשות קיימת גמישות רבה יותר לגבי האפשרות להפעיל את הסמכות לפטור מהגשת חוות-דעת, שכן אין צורך עוד "בטעמים מיוחדים שירשמו" כנדרש בתקנה 127 לתקנות הישנות 93

35.13 שכר המומחה - הלכות בתי-המשפט בעבר הניתנות ליישום אף כיום בשינויים המחוייבים 93

שער ב': מומחים - תקנות 25 ו- 26 לתקנות בית-משפט לענייני משפחה (סדרי דין) - סעיף 8 לחוק בתי-משפט לענייני משפחה 99

פרק א': כללי 99

פרק ב': מינוי מומחים בבית-משפט לענייני משפחה - פקודת הראיות 103

1. חוות-דעת מומחה ותעודת רופא - סעיף 20 לפקודה 103

2. חזקת חתימה - סעיף 21 לפקודה 103

3. חוות-דעת ותעודת רופא שנעשו מחוץ לישראל - סעיף 22 לפקודה .. 103

4. צורת חוות-הדעת והגשתה - סעיפים 24 ו- 25 לפקודה 104

5. חקירה בעל-פה - סעיף 26 לפקודה 108

פרק ג': צו ההקמה - תקנות 258(א) ו- 258(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (הישנות) - דין ישן 113

פרק ד': יישום תקנות 25(א)-25(ב) לתקנות סדרי הדין בענייני משפחה בפסיקת בתי-המשפט לענייני משפחה 121

1. מינוי מומחה שלא מרשימת המומחים של יחידות הסיוע 121

2. המלצת המומחה לחסן את הקטין - ההמלצה נדחתה 122

3. בקשת התובעת לצרף חוות-דעת של מומחה מטעמה - הבקשה נדחתה 122

4. קביעת המומחה שבעת החתימה לא היתה המנוחה כשירה קוגניטיבית להבחין בטיבה של הצוואה - חוות-דעת המומחה התקבלה 123

5. ראוי היה כי בית-משפט קמא ייתן תשומת-ליבו לדרישת תקנה 25(א) בכל הקשור להיוועצותו בצדדים טרם מינוי המומחה החדש. יחד-עם-זאת אין בכך כדי להורות על ביטול המינוי של המומחה החדש 124

6. נקודת הזמן המשקפת מועד קרע סופי בו חדלו הצדדים לראות עצמם כשותפים - מינוי אקטואר 124

7.	אין מקום לקבל את בקשת התובע להגשת חוות-דעת נוספת ומשעה שבחר שלא לחקור את המומחה הרי שהוא מקבלה.....	125
8.	לא נמצא מומחה מבין רשימת המומחים של יחידות הסיוע היכול להתמנות על-ידי בית-המשפט ולתת חוות-דעת לעניין המסוכנות ההורית הנשקפת מהאב לקטין אם בכלל - מינוי מומחה שלא מהרשימה.....	126
9.	בקשה להתיר הגשת דו"ח של ד"ר פלוני, אשר יהווה, בסיס להגשת בקשה לפסילת חוות-דעת המומחה - הבקשה נדחתה.....	126
10.	טענה כי לא היה מקום שלא לאשר את חקירת המומחה - הטענה נדחתה.....	127
11.	מעמד עו"ס כמומחה מטעם בית-משפט בהחלטה היכן יתחנך הקטין.....	128
12.	שירותי הרווחה ופקידי הסעד, הינם בבחינת ידו הארוכה של בית-המשפט - נדחתה בקשת רשות ערעור.....	128
13.	בקשה לעיכוב פירוק השיתוף וקבלת חוות-דעת מומחה כלכלי מטעם בית-המשפט - הבקשה נדחתה.....	128
14.	התערבות באוטונומיה ההורית של אם.....	129
15.	איזון משאבים בין בני זוג.....	129
16.	טענת המשיב כי מדובר במקרה חריג ויוצא דופן בגדרו יתיר בית-המשפט קמא להגיש חוות-דעת מטעם הצדדים, נוסף על זו של מומחה בית-המשפט קמא נדחתה.....	130
17.	הוכחת הנזק הנטען.....	131
18.	חלוקת נכסים לאיזון.....	131
19.	מינוי "מרכז מפגשים" על-מנת לפעול לחידוש הקשר בין המשיב לבנם - אין לבטל את המינוי.....	132
20.	בקשה לפסול את חוות-הדעת בגין "זיהום" - הבקשה נדחתה.....	133
21.	התנאים להגשת ראיות באיחור - הבקשה התקבלה.....	133
22.	האם רשאי בית-המשפט לפנות בשאלות הבהרה למומחה לאחר שנמסרו תשובותיו לשאלות הבהרה של הצדדים והוא לא זומן להעיד?.....	134
23.	טענת המבקשת כי לכל הפחות היה על ביהמ"ש קמא למנות כמומחה מטעמו מומחה בעל התמחות כפולה - בקשת רשות ערעור נדחתה.....	134
24.	מטרת הגילוי המבוקש על-ידו היא להגיע לחקר האמת, וראוי להיעתר לה במיוחד בהתייחס לעובדה שחוות-דעת המומחה מטעם בית-המשפט בהליך איזון משאבים טרם הוגשה - בקשת רשות ערעור נדחתה.....	135
25.	מעמדה של חוות-דעת מומחה בית-משפט שמונה לבחינת החתימות.....	135
26.	שיקול-הדעת הנתון לבית-המשפט לענייני משפחה להורות על הגשתן של חוות-דעת מומחים.....	136

27.	ניסיון ב"כ התובע לקעקע את מסקנות המומחה בחוות-דעתו הראשונה ואף למצוא פגמים בקביעתו כי המנוחה לא היתה כשירה לעת עריכת הצוואה	137
28.	לא ברורה עמדת האב כי יש מקום למינויו של מומחה חדש, שהרי לדברי האב רק התנהלותו שלו היא שהביא להפסקת הנתק וחיידוש והרחבת הקשר	138
29.	אין לצרף חוות-דעת מומחה אלא ברשות בית-המשפט	138
30.	האם המתנגדים פסולים מלרשת את המנוחה כהוראת לשון סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה לנוכח העובדה שהגישו צוואה מזוייפת לבית-המשפט?	139
31.	אין נימוקים המצדיקים סטייה מחוות-דעת המומחה	139
32.	כיצד ראוי לנהל את קבוצת החברות, משמייסדה ובעליה חלה ואיבד כשרותו המשפטית?	139
33.	פיצוי בגין נכסי קריירה ומוניטין	140
34.	לבית-המשפט סמכות רחבה להורות על מינוי מומחה אף שלא בהסכמת בעלי דין	140
35.	הערכת שווי החברה	141
36.	נכון וצודק למנות רו"ח - אקטואר, כבקשת המערער - הערעור התקבל בחלקו	141
37.	עתירת האב לדמי שימוש - העתירה נדחתה	142
38.	טענתו העיקרית של הנתבע כנגד חוות-הדעת של המומחה הינה כי שיטת השווי הנכסי בה נקט המומחה "אינה מתאימה" - הטענה נדחתה	143
39.	בקשה לאפשר לתובע לצרף חוות-דעת מומחה נוספת - הבקשה נדחתה	143
40.	תביעה לדמי שימוש שהגיש חס נגד כלתו - התביעה נדחתה	144
41.	שמאות נחלה	144
42.	האם היתה רשלנות רבתית מצד השמאית? - התביעה נדחתה	145
43.	הטענה בדבר היעדר כשרות המנוחה לחתום על הצוואה - הטענה נדחתה	146
44.	אין מקום לשלול את מזונותיו של הבן א' בשל סרבנות הקשר מצידו עם האב	147
45.	חוות-דעת בתמיכה לטענת הזיוף של הסכם מתנה - ההסכם בוטל	147
46.	ביטול צו ירושה - טענת הנתבעות כנגד מומחה מטעם בית-המשפט	148
47.	טענת המערער כי שגה בית-משפט קמא בכך שאחר שמינה מומחה מטעמו בהסכמת הצדדים, הוסיף ונעתר לבקשת המשיבה להוסיף ולהגיש חוות-דעת מומחה מטעמה - הטענה נדחתה	149
48.	אכיפת התחייבויות הצדדים זה כלפי זה בדרך של קיזוז	149

49. המומחה נפטר, בטרם החקירה ועל-כן לא ניתן לקבל את מסקנותיו כראיה קבילה ולסמוך עליהן 150

50. טענת המבקש, כי טעה בית-המשפט קמא כשציין, כי בקשה לקבלת מסמכים הנושאים את חתימתו המקורית של המנוח תישקל רק לאחר שתוגש בקשה למינוי מומחה על-ידי מי מהצדדים - הטענה נדחתה 150

פרק ה': סדרי דין וראיות - סעיף 8 לחוק בית-המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995..... 153

1. כללי 153

2. "בדרך הנראית לו הטובה ביותר לעשיית משפט צדק" - סעיף 8(א) לחוק בית-המשפט לענייני משפחה 153

3. עדות של קטין - סעיף 8(ב) לחוק בית-המשפט לענייני משפחה 158

4. מינוי מומחים - סעיף 8(ג) לחוק בית-המשפט לענייני משפחה 158

4.1 כללי 158

4.2 מינוי מומחה 162

4.3 הגשת חוות-הדעת 163

4.4 חקירת המומחה 164

4.5 שכר-טרחת המומחה והוצאותיו 164

4.6 פקיד סעד (עובד סוציאלי) 165

4.7 משמונה מומחה מטעם בית-המשפט, אין להגיש בבית-המשפט לענייני משפחה חוות-דעת "פרטית" מטעם מי מהצדדים 165

4.8 החלטותיהן של הערכאות הקודמות נסבו על השאלה אילו מסמכים היה מקום להעביר לעיון המומחה בנסיבות המקרה הנדון. שאלה זו אינה חורגת מגדרו של הסכסוך בין הצדדים 166

4.9 סמכותו של בית-המשפט גם למנות מומחה שיהיה בעל סמכויות של חוקר בודק 166

4.10 לבית-משפט קמא היתה סמכות לעיין בשנית בכל החלטת ביניים שנתן, ולו אף מכוח סמכותו הטבועה לעשות כן. קל וחומר כשעסקין בבית-משפט לענייני משפחה, שבסמכותו לשקול אף שיקולי צדק 167

4.11 כלל בדבר שינוי חזית הינו כלל דיוני, ולכן, על פניו נראה כי בית-המשפט לענייני משפחה רשאי לסטות ממנו 167

4.12 סמכותו של בית-המשפט לנהוג "בדרך הנראית לו הטובה ביותר לעשיית משפט צדק" מצביעה על כך כי נכון וראוי לדחות את הערעור ולקבוע כי מדובר בשימוש לרעה בהליכי בית-משפט שנוקטים הערבים 167

4.13 בית-המשפט לענייני משפחה הינו בית-משפט מיוחד הרשאי לסטות מההליך האדברסרי הקלאסי. רמת המעורבות של השופט חייבת להיות לעיתים גבוהה ואילו יכולת הנגישות שלו לחומר הראיות, הזמנת עדים וחקירתם צריכה להיות בעל היקף רחב 168

4.14 שיקול-הדעת הרחב המסור לבית-המשפט לענייני משפחה בסוגית מינוי המומחים עולה בקנה אחד גם עם מגמת החוק להגמיש את המסגרת הדיונית בבית-המשפט לענייני משפחה168

4.15 סעיף 8 לחוק בית-המשפט לענייני משפחה וקבלת מסמכים החוסים תחת חסיון עורך-דין-לקוח168

4.16 לבית-המשפט לענייני משפחה יש שיקול-דעת לסטות מהוראת סעיף 26(א) סיפא לפקודת הראיות וזאת מכוח סעיף 8(א) לחוק בית-המשפט לענייני משפחה ועל-מנת לעשות "משפט צדק"168

4.17 תובענות לפי חוק למניעת אלימות במשפחה - סעיף 8(ד) לחוק בית-המשפט לענייני משפחה169

4.18 תובענה לפי חוק הירושה - סעיף 8(ה) לחוק בית-המשפט לענייני משפחה169

4.19 הזמנת עד מטעם בית-המשפט וקבלת עדותם169

5. הלכות בתי-המשפט169

שער ג': מומחים בבית-המשפט לענייני משפחה - תקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 - דין ישן173

פרק א': מבוא173

פרק ב': מיהו עד מומחה175

פרק ג': ההבדלים בין בית-משפט אזרחי לבין בית-משפט לענייני משפחה181

פרק ד': מומחה שיעץ עצה183

פרק ה': מומחה בית-המשפט - חזקת המקצועיות וההגינות197

פרק ו': פסילתו של מומחה מטעם בית-המשפט199

פרק ז': האם חייב בית-המשפט לאמץ את חוות-דעת המומחה213

שער ד': חוות-דעת של מומחה בענייני משפחה223

פרק א': חוות-דעת רפואית - תקנה 127 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 - דין ישן223

פרק ב': חוות-דעת של מומחה בענייני משפחה - כללי225

פרק ג': "מסמכים הנוגעים לעניין" - תקנה 258(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 - דין ישן227

פרק ד': הגשת חוות-דעת - תקנה 258(ג) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 - דין ישן229

פרק ה': שאלות הבהרה - תקנה 258(ד) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 - דין ישן231

פרק ו': מומחה שמינה בית-המשפט לא יוזמן להיחקר על חוות-דעתו אלא ברשות בית-המשפט - תקנה 258(ה) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 - דין ישן237

פרק ז': תקנה 258יב(ז) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (דין ישן) וסעיף 8(ג) לחוק בית-משפט לענייני משפחה	239
פרק ח': תקנה 258יב(ז) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (דין ישן) וסעיף 8(ה) לחוק בית-משפט לענייני משפחה	243
1. סעיף 1 לחוק בית-המשפט לענייני משפחה	243
2. סמכותו העניינית של בית-המשפט לענייני משפחה מתגבשת על-פי כתבי הטענות	244
3. סעיף 8(ה) לחוק בית-המשפט לענייני משפחה	244
פרק ט': האם רשאי בעל דין להגיש חוות-דעת מומחה מטעמו מקום ובית-המשפט לא נדרש כלל לשאלה האם למנות מומחה והאם לאו	247
פרק י': האם בית-המשפט ייעתר להגשת חוות-דעת מטעם בעל דין שהוגשה בניגוד להוראת תקנה 258יב לתקסד"א הישנות	249
פרק י"א: האם יש לאפשר חקירה על הקלטות המומחה שנערכו ללא ידיעתו	251
פרק י"ב: שכר-טרחת המומחה והוצאותיו - דין ישן	255
שער ה': פקיד הסעד (עובד סוציאלי) ובית-המשפט	257
פרק א': מבוא	257
פרק ב': יחסו האמביוולנטי של פקיד הסעד (עובד סוציאלי) לבית-המשפט	259
פרק ג': תפקיד פקיד הסעד (עובד סוציאלי) אל מול מערכת המשפט	261
פרק ד': מעמדו המשפטי של פקיד הסעד/עובד סוציאלי	267
1. כללי	267
2. פקיד סעד (עובד סוציאלי) כיוזם הליכים בבית-המשפט	267
3. פקיד הסעד (עובד סוציאלי) בתפקידו כעד בבית-המשפט	270
פרק ה': תסקיר	273
1. הגשת תסקירים לבית-משפט	273
2. סוגי תסקירים	273
3. תוכן התסקיר	275
4. דרכי טיפול מומלצות	276
5. הגשת התסקיר	276
6. התסקיר כ"חוות-דעת מומחה"	276
7. חקירה נגדית של פקיד סעד (עובד סוציאלי)	278
8. ערכו הראייתי של התסקיר ומידת השפעתו על החלטת בית-המשפט	280
9. טענות לתוכן התסקיר	282
10. חיסוי התסקיר	282
פרק ו': פקיד הסעד (עובד סוציאלי), משמורת ילדים והסדרי זמני שהות	285

1. משקל חוות-דעת פקיד הסעד (עובד סוציאלי) ומומחים בסכסוכי משמורת.....	285
2. הגשת תסקיר על-ידי פקיד הסעד (עובד סוציאלי) בתביעות למשמורת ילדים.....	290
3. הגשת תסקיר בתביעה להעברת מקום מגורים.....	295
שער ו': עניינים שונים	303
פרק א': האם ניתן לבקש למנות רו"ח חוקר באופן כללי לגבי כלל נכסיו של בעל דין וזאת מבלי שנשמעו ראיות ועדויות בדבר העלמת הרכוש הנטענת.....	303
פרק ב': צוואות.....	309
1. מומחה לכתב יד.....	309
2. מומחה רפואי.....	316
3. מומחה לבדיקת קלטת.....	332
פרק ג': אימתי יורה בית-המשפט לעו"ס להגיש לעיונו תסקיר משלים.....	337
פרק ד': המומחה ודיני אימוץ.....	341
פרק ה': האם יש לקבל במסגרת התדיינות לפי חוק יחסי ממון, את חוות-דעת מומחה מטעם בית-המשפט בעניין הערכת שווי החברה שבבעלות הנתבע לפי שיטת היוון תזרים מזומנים.....	343
פרק ו': זיוף חתימה על הסכם מכר.....	361
פרק ז': בקשת מומחה להרחיב את צו גילוי המסמכים.....	365
פרק ח': זיקה של המומחה לאחד הצדדים.....	369
פרק ט': שאלות הבהרה למומחה.....	371
פרק י': מסמך שצורף לתביעה שאינו בבחינת חוות-דעת מומחה.....	373
פרק י"א: בקשת מומחית מטעם בית-המשפט לקבל גישה לחומר רלוונטי שהוגש לבית-משפט.....	375
פרק י"ב: בקשה להגשת חוות-דעת במסווה של בקשה לצירוף ראיה... 379	379
פרק י"ג: מינוי מומחים - שמאי מקרקעין ואקטואר.....	381
פרק י"ד: האם רשאית היתה התובעת להגיש כתב תביעה מתוקן (ללא בקשת רשות בית-המשפט) לאחר סיום שמיעת ראיות בעקבות הגשת חוות-דעת מומחה.....	387
פרק ט"ו: איזון משאבים - קביעת אקטואר - הלואה.....	393
פרק ט"ז: אומדן שווי המחלוקות.....	411
פרק י"ז: מומחה מתחום הפסיכיאטריה.....	417